

Communistisch eten

We zochten lang naar een restaurant in het communistische land. Eindeloos hebben we rondgereden door de druilerige regen, we wilden zo graag een bord vol dampend warm eten. De auto glibberde over modderpaden, door dorpen en gehuchten ging het, behalve een enkel varken viel er geen leven te zien. Linksaf, rechtsaf, dwars door de communistische heilstaat; iedereen wil hier graag zijn, vandaar de wachttorens en het prikkeldraad. Ergens in het midden van Tsjecho-Slowakije, daar stond het restaurant. Het oogde alsof het weinig werd gebruikt. Maar het was open. De deur piepte, er hing vieze vitrage voor de verwaarloosde vensters. We gingen zitten op rechte stoelen aan een houten tafel met een formica blad, wit met rode ruitjes. Het lokaal was leeg, er waren geen andere gasten. Daar kwam een man, de man van het restaurant. Hij praatte woorden die we niet verstonden, hij leek ontevreden met alles en vooral met onze komst. Met tegenzin reikte hij ons de menukaart aan en trok zich terug. Twee dingen stonden daar. Twee korte regels tekst waarvan we niets begrepen. Vertalen ging niet. De man sprak enkel de taal van de kaart. Wat bestellen we, het eerste of het tweede gerecht?

Het eerste maar. Ik trok de aandacht van de man en wees aan wat we wilden. Hij was ontevreden met onze keuze en verdween in de keuken. We zaten in het sombere kot en luisterden naar het ruisen van de regen. Onze auto stond buiten met modderwielen in het grind, we verlangden naar haar warme interieur. We zeiden weinig, hier viel niks te praten. Dan kwam ons eten. Twee bordjes in de vettige handen van de man, met bestek. Het was karig. Ieder een dun lapje vlees van onduidelijke herkomst, en een wit hoopje rijst. Dat was het. Het was meer dan niets, dat moet gezegd. *Niets* is hier het ijkpunt, alles wat meer is dan niets is extra en moet gewaardeerd worden. We aten het op, langzaam, *weinig* eet je langzaam. Het smaakte niet lekker. Kon het onze trek stillen? Nee, dat ging niet.

Er wrong zich een brutaal idee in mij op. Deels uit nieuwsgierigheid, maar ook vanwege de honger. Dat andere, op de kaart, wat zou dat zijn geweest? Als we dat gekozen hadden was het misschien lekker geweest, of méér, en dan hadden we nu een warm voldaan gevoel gehad in onze buiken. Was dat niet een betere keuze geweest? We overlegden of we het andere alsnog zouden bestellen. Het nadeel was dat we opnieuw de aandacht van de man moesten zien te vinden. Ik dacht aan wat mijn moeder mij lang geleden verteld had over communisme, toen ik een kind was en de koude oorlog op een hoogtepunt: communisme betekent dat de man heel zijn leven lang een karig staats-salaris krijgt, of hij nu veel borden met eten verkoopt of weinig, of helemaal niks. Dat was communisme. Het was duidelijk dat hij het liefste *niks* verkocht, dan hoefde hij ook zijn donkere keuken niet in en kon hij blijven mokken op een stoel.

Toch hebben we het plan geprobeerd. Man gewenkt. Mijn vinger bij de tweede regel van de menukaart. Zijn mond zakte langzaam open, het drong tot hem door wat we wilden. Toen veranderde zijn gezicht van druilregen naar hels onweer; hoe konden wij, decadente westerlingen, recht in zijn gezicht beweren dat zijn eerste gerecht te min was geweest voor ons? Er was niets te verstaan van zijn woeste keelklanken, maar we snaptten de strekking en ook dat we beter zo snel mogelijk konden vertrekken. Ik deed nog alsof alles een misverstand was, of ik dom was en zijn woede niet snapte. Ik wilde toch alleen maar afrekenen? Ik legde het waardeloze communistische geld op het formica, gelukkig redelijk gepast zodat ik niks terug hoefde, en we namen de benen.

Naar de auto, oh gezellig warm rijdend huisje dat ons overal naartoe kon brengen.